

4. Кириллова К.В. Диагностика мотивации научно-исследовательской деятельности будущего учителя начальных классов // Студенческий: электрон. научн. журн. 2019. № 17(61). URL: <https://sibac.info/journal/student/61/139976>

МРНТИ 14.31.09

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.34>

С.М.Сихимбаева¹, М. А. Баймаханбетова², К. Б. Райымқұлова³

^{1,2,3}М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
Шымкент қ., Қазақстан

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН ОҚУШЫЛАР БОЙЫНА 4К ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ДАЯРЛАУ

Аңдатпа

Мақалада болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін жаңа кәсіби құзыреттіліктерге дайрлау мәселелері жайында жазылған. XXI ғасыр дағдыларының 4К жүйесіне топтастырылуы және оны қалыптастыруға болашақ педагогтарды даярлау қажеттігі айтылады. 4К моделі үлгісіне сай оқыту ерекшеліктері мен дағдылардың жеке мазмұны ашылған. 4К моделінің ұсынылуы мен күтілетін нәтижелері берілген. 4К тобындағы дағдыларды қалыптастыру тетіктері келтірілген. Жанартылған білім беру бағдарламасы бойынша бастауыш буынына жаратылыстану пәнінің жеке пән болып енгізілу себептері мен күтілетін нәтижелері жазылған. Кең ауқымды дағдыларды қалыптастыруда бастауыш сыныптардағы жаратылыстану пәнінің мүмкіндігі көрсетіледі. Сондықтан студенттерді жаратылыстану пәнінен сабақты белсенді оқыту әдістерімен ұйымдастыру технологиясын меңгерту мәселесі қарастырылған. Білімалушыларға «Бастауыш сыныпта жаратылыстануды оқыту әдістемесі» курсының ұйымдастыруда сынамадан өткен «Фишбоун», «Ақылды 6 қалпақ», «Зигзак», «СКАМПЕР» секілді инновациялық оқыту әдістерінің ұтымды түрлерін ұсынады. Олардың әрқайсысына сипаттама беріліп, болашақ педагог мамандардың кәсіби қызметіне қажетті 4К тобындағы дағдылардың жетілуіне мүмкіндік беретін әдістер деп дәйектелген.

Түйін сөздер: 4К моделі, XXI ғасыр дағдылары, құзыреттілік, сындарлы ойлау, креативтілік, коммуникативтік, командалық жұмыс, технология, инновациялық оқыту.

S.M. Sikhimbaeva¹, M. A. Baimakhanbetova², K. B. Raiymkulova³

^{1,2,3}M. Auevov South Kazakhstan State University,
Shymkent, Kazakhstan

PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE FORMATION OF STUDENTS' SKILLS 4K

Abstract

The article describes the issues of preparing future primary school teachers for new professional competencies. The article describes the need to prepare future teachers for the formation and consolidation of skills of the XXI century in the system of 4K. The individual content of skills and features of training in accordance with the model of 4K. According to the updated educational program, the reasons and expected results of the introduction of the natural science subject in the primary level are presented. The possibility of a natural science subject in primary classes in the formation of a wide range of skills is shown. Science lessons have a great potential for mastering the skills of group 4K, based on the basis of integration education. In the organization of the course "methods of teaching natural science in primary classes" students are offered the most effective forms of innovative teaching methods: "Fishbone", "smart 6 hats", "Zigzak", "SCAMPER", which have been tested. Each of them is characterized and confirmed by methods that allow to improve the skills of the group of 4K, necessary for the professional activities of future teachers.

Key words: 4K model, 21st century skills, competence, constructive thinking, creativity, communication, teamwork, technology, innovative training.

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ 4К НАВЫКОВ В ОБУЧЕНИИ УЧАЩИХСЯ

Аннотация

В статье изложены вопросы подготовки будущих учителей начальных классов к новым профессиональным компетенциям. Описывается необходимость подготовки будущих педагогов к формированию и консолидации навыков XXI века в системе 4К. Раскрыты индивидуальные содержание навыков и особенностей обучения в соответствии с моделью 4К. Приведены механизмы формирования навыков группы 4К. По обновленной образовательной программе изложены причины и ожидаемые результаты внедрения естественнонаучного предмета в начальное звено. Показывается возможность естественнонаучного предмета в начальных классах при формировании широкого спектра навыков. Уроки естествознания имеют большой потенциал для овладения навыками группы 4К, опираясь на основу интеграционного образования. Поэтому рассматривается вопрос освоения студентами технологии организации уроков по естествознанию методами активного обучения. В организации курса «методика обучения естествознанию в начальных классах» обучаемым предлагаются наиболее эффективные формы инновационных методов обучения: «Фишбоун», «б шляп мышления», «Зигзак», «Скампер», прошедшие апробацию. Каждому из них дается характеристика и подтверждено методами, позволяющими совершенствовать навыки группы 4К, необходимые для профессиональной деятельности будущих педагогов.

Ключевые слова: Модель 4К, навыки XXI века, компетентность, конструктивное мышление, креативность, коммуникативность, работа в команде, технология, инновационное обучение.

Кіріспе. Қазіргі төртінші технологиялық өрлеудің кең құлаш сермеуі, бүткіл әлем елдерінің даму қарқынын одан сайын күшейте түскеніне жай қарап отыруға келместей құбылыстар болуда. Аса жылдамдықпен озық ойлардың практикаға енуі, еліміздің кез келген саладағы азаматтарды бейжай қарап отырмауға итермелейді. Сәт сайын көз алдымызда сандық қоғамы мен білім экономикасының жаңа жаһандық өркениетінің қарқындылығы жоғары. Адамзат тарихында бұрын соңды болмаған технологиялық жаңалықтардың тәжірибеге ену үдерісі таң қалдыруда.

Инновациялық технологияның қарқынды дамуы келешекте көптеген мамандық пен мамандардың бәсекеге қабілетсіздігінен қолданыстан шеттетілуі де анық. Сондықтан жаһандану қоғамында әрбір азаматтың жоғары сұранысқа ие болатындай, заманауи тәжірибеге жылдам көндігіп кетерліктей құзыреттіліктерді қалыптастыру шарттары ентелеп алдыға шықты. Ендеше бүткіл шартараптың жоғары технологиялық дамуымен теңгеруіміз және бәсекелестік құзыреттіліктерге ие болу секілді талаптарды қанағаттандыруымыз қажет. Онсыз жаһандық бәсекелестікке төтеп беруіміз екі талай. Еліміздің білім беру жүйесінің түбегейлі жаңаруына ықпал еткен негізгі фактор да осы болып саналады.

Қазіргі кезде жаңа дәуір дағдылары ретінде кәсібиліктен де жоғары тұратын құзыреттіліктер жиынтығы 4К моделі үлгісінде ұсынылып жатыр. Бұл идеяны Елбасы Н.Назарбаев 2019 жылдың 23 қаңтарында «2019 жыл: Жастар жылы» деп жариялаған салтанатты ашылуындағы сөзінде: «Ғалым-педагогтер, оқушылар «төрт К-ны»: сындарлы ойлауды, коммуникацияны, коллаборацияны және креативтілікті дамытулары тиіс» деп келтірген [1,2б.].

Зерттеудің әдіснамасы: теориялық зерттеу, педагогикалық озат тәжірибені зерттеу, модификациялық, комбинаторлық әдістер, бақылау.

Зерттеу нәтижесі Алдымен 4К моделінде оқыту ұстанымдарының теориясына ғылыми сипаттама берелік. Давоста өткен әлемдік экономикалық форумда форумның президенті, экономист Клаус Шваб төртінші өнеркәсіптік революция жайлы айта отырып, бәсекеге қабілетті бола алатын мамандардың бойында мынадай құзыреттіліктер, яғни XXI ғасыр дағдылары болуы шарт деп төмендегідей 10 дағдыларды ұсынады [2,1б.]:

- міндеттерді кешенді шешу;
- сыни ойлау;

- шығармашылықпен ойлау;
- адамдарды басқара білу;
- командамен жұмыс жасау;
- баз біреулердің, яки өзінің эмоциясын басқара білу;
- өз пікірін айта білу, шешім қабылдай білу;
- клиентке қарай бағдар ұстау;
- келіссөз жүргізе білу;
- бір міндеттен екіншісіне жылдам ауыса алуы секілді.

Осы құзыреттіліктер «Давостық ондық» деп аталды. Бұл Давостық ондыққа енген жаңа дәуір дағдыларын Ресейлік мамандар төртке дейін қысқартып, үлкен мәселе ретінде шешуге кірісіп те кеткен. 4К оқыту жүйесінде 4 негізгі сұранысқа ие деген дағдылар іріктеліп алынады.

Нарық заманында әрбір азамат табысты өмір сүру үшін кез келген өзгерістерге жылдам икемделуге қажетті құзыреттіліктерді меңгеруі шарт. Жаңа ғасыр дағдыларын қалыптастыру үшін тұлғаның өзін-өзі міндеттеуі мен мұғалімдердің пәндік құзыреттіліктерді қалыптастыруды жүзеге асыруы талап етілуде. Қазіргі орта білім беру жүйесіндегі аталған аса жауапты мақсаттан күтілетін нәтиженің мүмкіндігі педагог кадрлардың кәсіби құзыреттілігіне байланысты, яғни ЖОО-да болашақ педагогтерді 4К моделі негізінде дайындау мәселесі өзекті болып тұр.

Білім беру жүйесіндегі межелеп отырған нәтиженің 4К моделіне сәйкес құрылымындағы компоненттеріне талдау жасап, моделін ұсынып көрсетелік. 4К тобындағы дағдылар құрылымын болашақтың дағдылары деп түсінуіміз де артық болмас. Оның құрамына сындарлы ойлау (критическое мышление), креативтілік, коммуникативтілік, командада жұмыс жасау құзыреттіліктері енеді. Аталған еректеп алынған дағдылардың мазмұнына сипат берелік.

Сындарлы ойлау оқыту барысында жүзеге асырылатын когнитивтік даму немесе когнитивтік акселерация, ол мұғалімнің басшылығымен оқушы мен оқушы арасындағы сапалы түрде көрініс беретін, диалог әдісі негізінде орындалатын әлеуметтік прогресс болып табылады. Сындарлы ойлау жаңа идеялар тексеріліп, бағаланып, дамытылған және қолданылған кезде пайда болады. Сындарлы ойлау белгілі бір мәселе туралы бар идеяларды жинақтап, оларды қайта ой елегінен өткізу және шешім қабылдаумен аяқталатын күрделі психологиялық үрдіс.

Оқыту үдерісінде сындарлы ойлау құбылысы білімалушының басқа біреулермен, яки заттармен қатынасқа түсу жағдайында ғана қателікке бой ұрып барып, шындыққа жету әрекетінде байқалады, сол арқылы когнитивті даму мүмкіндігі туады. Мұндай сәтте нәтижесі интерпретация, талдау, бағалау және қорытынды ой жасай отырып пікірін айтуы. Білімалушылардың бойында сындарлы ойлау дағдысының сапалық элементтері ретінде мынадай біліктері арқылы бағалауды ұсынады ғалымдар [3,366.].

Олар:

- талдау жасай білуі*, яғни деректермен, дәлелдермен, сұрақтармен өзара байланысты дәлелін таба білуі, бағалауы, яғни ұсынған деректі дәлелінің дұрыстығын сенімді түрде нақты бағалай білуі;
- түсіндіруі*, яғни өзінің ойлану процесінің шарты мен әдісін, қорытындысын дұрыс қорғап шыға алуы;
- болжам жасауы*, яғни болжам жасай білуі, өздігінен қорытынды жасауы, қажет деген қандай да бір ақпараттардың жетіспей жатқанын да аңғара алуы;
- өзін-өзі реттеу/бағалау*, яки рефлексия, өзін-өзі тексеру, коррекция жасай білу құзыреттіліктерінен көрінеді.

Екінші креативтілік немесе креативті ойлау (креативное мышление) қабілеті туралы айтсақ, кез келген проблемалы тапсырмаларды шешу, сұраққа жауап табу барысында бойындағы бар білімдерін түрлендіру арқылы жаңа пікірмен жаңа тәсілдерді қолдана жаңа нұсқаларын ұсынуға әрекеттенуді айтамыз. Білімалушылардың бойындағы креативтілік дағдысын бағалауды идея құра алуы, қызығушылық деңгейі, идеяны дамыту секілді құзыреттіліктер арқылы мүмкін екендігін келтіреді. Мұндағы идея құра білу үдерсінде, яки қиялға ерік беру процесі арқылы ерекше бірнеше идеяларды ойлап шығару қабілеттері қалыптасады. Қызығушылық, яки тапсырмаға соншалықты белсенді құмарлықты танытуы, яғни түрлі тапсырма ситуациясына орай, білуге деген қызығушылығының артуы, құпиялылықтың сырын білуге құмарту секілді сапалық әрекеттер, қабілеттердің туындауы салдары. Және ұсынылған идеяны дамыту барысында оларды түрлі позицияда түрлендіре білуі. Жаңа идеялардың мықты, әлсіз тұстарын қарастыру мақсатында нақтылығын жетілдіру, зерттелу нысаны

жайында жаңа ақпараттардың пайда болуына орай өзінің әрекеттерін не қызметтерін өзгермелі жағдайға байланысты түрлендіре білу құзыреттілігінен көрінеді [3,376].

Үшінші дағдыны коммуникативтілік не болмаса кооперация немесе ынтымақтастық деп алуы да тектен тек емес. Мұнда кез келген тұлғаның қарым-қатынасқа түсуі, төрт тілдік дағдыларды(айтылым, тыңдалым, жазылым, оқылым) дұрыс меңгеруі, қоғамда белсенді әрекеттесу құзыреттілігін жетілдіру негізін құрайды. Коммуникативтілік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейін бағалау түрлі әлеуметтік және мәдени контекстерде өзінің сезімдері мен деректерін, ойын ауызша, жазбаша түрде нақты тиімді білдіру және интерпретациялау қабілеттері арқылы көрінеді. Оқушыларда коммуникация өзінің қатарластарына сұрақ қою және олардың сұрақтарына өздеріне түсінікті кейіпке түсіп түсіндіре жауап берулерінен байқалады. Мұндай құзыреттіліктердің құрылымы мынадай сипатта жүреді [3,386.]:

-*қатынасқа түсуге дайындығы*, яғни жұрт алдында сөз сөйлеуге шыққанда қорқыныш үрейдің болмауы, қатынас барысында кез келген кездейсоқ қойылған сұрақтарға жауап беру және кері сұрақ қоюға да дайын болуы;

-*серіктестері мен кез келген контекстермен байланысқа түсуде мақсатқа бейімділік*, түрлі ситуациялық мәселе бойынша пікірлесу барысында әркілы ауызша, вербальды емес байланысқа түсу тетіктерін таңдай білуі, серіктесінің түрлі эмоциялық жағдайына ыңғайлана байланыс жасай білуі;

-*сендіру байланысы*, ол дегеніміз коммуникация барысында ауызша түрінде сөздік қоры мен тілдік ережелердің сақталуы үлкен мазмұнға ие және вербальды емес құралдар, яғни қимылдар, мимикасы, интонациясының дұрыс таңдалуы мақсатқа жетуге ұтымды қызмет жасайды.

Төртінші құзыреттілікті командада жұмыс жасау, не болмаса ынтымақтастық деп алу сипатын мазмұндайтын болсақ, яғни түрлі командада және әртүрлі адамдармен нәтижелі қарым-қатынас жасау дағдысы деп түсіндіріледі. Мұнда қандай да бір әрекеттерді командада орындау жеңіл әрі тиімді нәтижеге қол жеткізетіндігі айтылады. Бұл құзыреттіліктің құрылымы [3,406.]:

-*ортақ мақсат жағдайында*, яғни командада мақсаттарды бөліп алу және ол мақсатты жеке басы мақсатынан жоғары қою, бірлесе шешімін табу, ортақ шешім қабылдау, командада жұмыс істеу барысында өз эмоциясын басқара білуі;

-*әлеуметтік қарым -қатынас*, яғни пікірталасқа қатысу, келісімге келе білу, бірін -бірі құрметтеу, баз біреуді тыңдай білу және пікірін қабылдауы, команданың басқа мүшелерімен қатынасқа түскенде өз әрекетін түзеп отыруы, бір-біріне қол ұшын беруі, ортақ нәтиже үшін жауапкершілікті мойнына алып, көтере білуі;

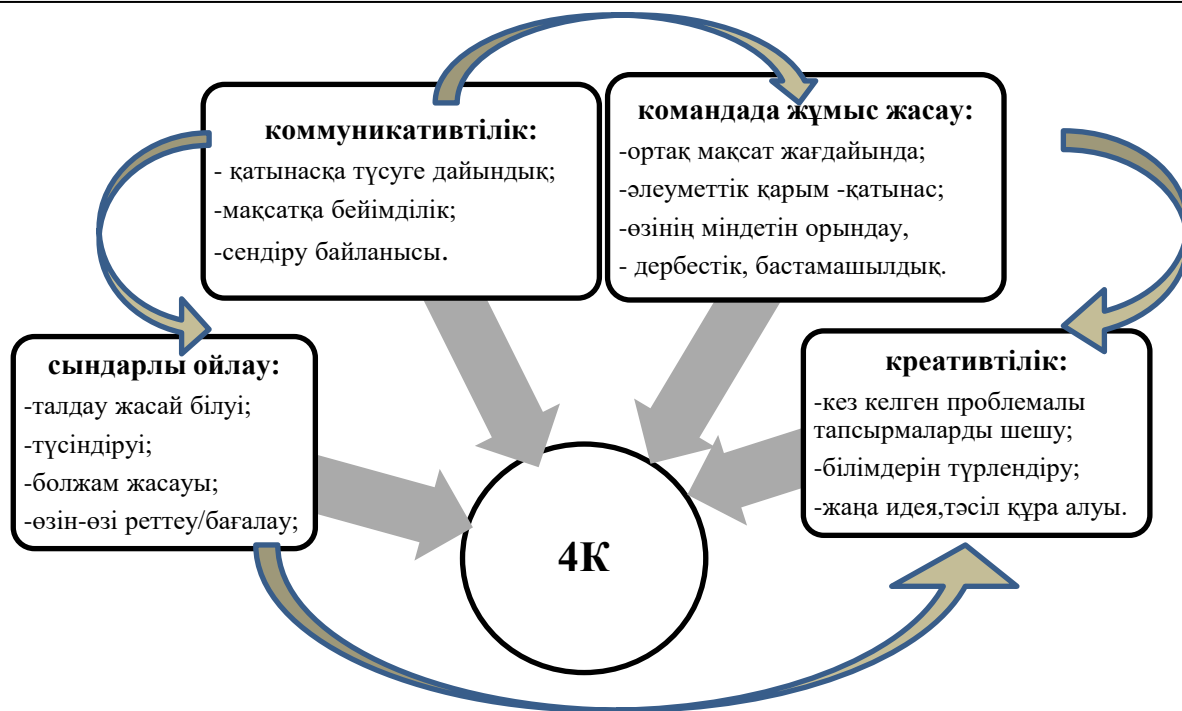
-*өзінің міндетіне алғанды орындау*, яғни команда жұмысы үшін тиімді позицияны ұстауы, сапалы нәтижеге қол жеткізу үшін өзіне жүктелген жұмысты орындауға жауапкершілік танытуы;

- *дербестік және бастамашылдық*, яғни қойылған міндетті орындау шеңберінде дербес жұмыс жасау және бастамашылдықты таныту қабілеті кіреді.

Мұғалім оқушыларды командада жұмыс жасау тәртібін үздіксіз қайталау, талап ету барысында мына төмендегідей негізгі ережелерді меңгертуі тиіс:

- кезекпен сөйлеу және әрбірін тыңдауы шарт;
- бар айтылған пікірлерді түгел қарастыру шарт;
- сыныптастарының ұсыныстарына реніш туғызбастай пікір білдіруі;
- жұмыстың белгілі бөлігін жауапкершілікпен мойнына алу [4,141б.].

Жоғарыдағы келтірілген 4К тобындағы дағдыларды жіктеу барысында мына1- суреттегідей моделін ұсынуға болады.

Сурет 1– «4К» моделі

ЖОО-да болашақ педагогикалық мамандар даярлау барысында мынадай өзекті мәселелер: білім беру ісінде 4К моделін негізге алу; жаңа форматтағы электрондық басылымдар мен ақылды оқыту кітаптарын шығару; инновациялық ресурстармен жабдықталу секілді міндеттер. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін дайындау барысында «4К» тобындағы дағдыларды жетілдіруді негізге алуды қарастырсақ..

Жаңартылған білім беру жүйесінің бастауыш буынында жаратылыстану пәнінің енгізілгені белгілі. Осыған орайластыра, ЖОО-дағы білім беру бағдарламасына арнайы элективті пән ретінде «Бастауыш сыныпта жаратылыстану пәнін оқыту әдістемесі» курсы енгізілді. Курстың негізгі мақсаты болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларына жаратылыстану ғылымдарының кіріктірілген мазмұнынан білім берудің әдістемесін және оқушылар бойында кең ауқымды дағдыларды қалыптастыру технологиясын меңгерту көзделеді.

Студенттердің жаратылыстану пәнінің оқу бағдарламасы мазмұнымен және ұзақ мерзімді, орта мерзімді жоспарларының құрылымын талдау барысында пәннің оқушы бойында ХХІ ғасыр дағдыларын қалыптастыру әлеуеті жоғары екендігіне көздері жетті. Жаратылыстану пәнінің мазмұны балалардың қоршаған әлем, оның компоненттері, яғни денелер мен заттар, процестер мен құбылыстар жайында алғашқы білімін қалыптастыру және ол білімдерді зерттеу дағдылары арқылы ғана қол жеткізуге болатын түсінулері, яғни сұрақ қою және сол сұраққа жауап табу, зерттеу жоспарын дайындау, болжам жасау, сұрақтарға жауап іздеу үшін зерттеу жүргізу, зерттеу нәтижелерін жинақтау, өңдеу және түсіндіру дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Пәннің оқу бағдарламасында келтірілгендей, пәнді игеру барысында дәстүрлі емес ойлау формаларына үйренеді, ақиқатпен байланысты іс-әрекеттердің жауабын табуға, ғылыми зерттеу тәсілдерін түсініп, ойлауға және бақылауға дағдыланады [5,12б.]. Сонымен қатар, жаратылыстану пәнін кіші жастағы балаларға оқыту арқылы кең ауқымды дағдыларының қалыптасуына мүмкіндік береді және мына төмендегідей оқыту нәтижелері дәлел:

-жаратылыстанудың техника мен технология дамуына елеулі ықпал еткен маңызды идеяларымен, жетістіктерін білуі;

-қоршаған әлемнің құбылыстарын түсіндіру, БАҚ, интернет ресурстары, арнайы және ғылыми-көпшілік әдебиеттерден алынған жаратылыстану ғылымы тұрғысынан және өмірлік маңызды мазмұны бар ақпаратты қабылдау біліктіліктеріне ие болуы;

-зияткерлік, шығармашылық қабілеттерді, сын тұрғысынан ойлау қабілетін қарапайым зерттеулер, құбылыстарды талдау, жаратылыстану ғылымдық ақпаратты қабылдау және түсіндіру барысында дамыту;

-табиғат заңдарын тану және жаратылыстану ғылымдарының жетістіктерін өркениеттің дамуы мен өмір сапасын жақсарту үшін пайдалану мүмкіндігіне сенімділікті тәрбиелеу;

-күнделікті өмірде тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, заманауи технологияларды сауатты пайдалану, денсаулық пен қоршаған ортаны қорғау үшін жаратылыстану ғылымдары бойынша білімдерін қолдану [6,10б.]. Демек, жаратылыстану пәнінің мазмұнына сәйкес оқыту мақсаттары көздеп отырған 4К тобындағы дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндігі басқа пәндермен салыстырғанда үлесі жоғары.

Жоғарыдағы материалдар арқылы жаратылыстану пәнінің ХХІ ғасыр дағдыларына бағытталған оқыту мақсаттарын көздейтіндігін көрсеттік. Ол әрине кәсіби шебер мұғалімнің ұйымдастыруымен ғана мүмкін болатын сеземіз. Болашақ бастауыш буын мұғалімін дайындау үдерісінде де осы ұстанымды негізге алудамыз. «Бастауыш сыныпта жаратылыстануды оқыту әдістемесі» пәнін білім беру бағдарламасында көрсетілгендей күтілетін нәтижеге сәйкес ұйымдастыру көзделеді. Болашақ маманның да бойында ХХІ ғасыр құзыреттіліктерін жетілдіру мақсатында ауқымы кең инновациялық оқыту әдістерін дұрыс іріктеп, қолдануға машықтанып алдық. «Бастауыш сыныпта жаратылыстануды оқыту әдістемесі» пәнін меңгерту процесінде білімалушылардың белсенділігін арттыру және 4К тобындағы дағдыларды жетілдіру мақсатында «Фишбоун», «Ақылды 6 қалпақ», «Зигзак», «Скампер» әдістері мен түрлі жаттығулар қандай оқыту формасы болмасын нәтижелі орын алды. Аталған әдістердің қай- қайсысы болмасын креативтілікті, сындарлы ойлауды, командамен жұмыс жасау, коммуникативтілікті жетілдіруге белшесінен атсалысатын әдістер.

Нәтиженің талдамасы: Білім алушылардың ойынан шығып, құмарлық танытып, белсенділіктерін арттыруға мүмкіндігін көрсеткен соң жоғарыдағы аталған әдістерді сабағымда басым түрде қолдану жүйелі орын алды. Ал білімалушылардың қызығушылығын белсендірмейтін, ұнатпаған сынай танытқан әдістерді бір- екі сынамадан соң қолданыстан шығарып тастап отыру міндетті. «Фишбоун», «Ақылды 6 қалпақ», «Зигзак», «Скампер» әдістерін А.К.Мыңбаева, З.М.Садвакасовалардың авторлығымен шыққан «Инновационные методы обучения» деген еңбегін пайдалана отырып [7,161;280бб.], аудиторияға сәйкестендіре таңдап, сынамаалап, оң нәтиже берген соң, басқа әдістермен салыстырғанда басым қолданылды.

«Фишбоун» әдісін қолдану шарты: Бұл әдіс балық қаңқасы іспеттес сызба. Тақырыпқа сәйкес өзекті мәселені таңдап алып, оны шешілуі қажет мәселеге айналдырып, сызбадағы балық басына орналастырылады. Ал қаңқасындағы жоғарғы қабырғаларға бұл проблеманың шығу себептері анықталып жазылады. Қаңқаның төменгі қабырғаларына салдары жазылады. Балық қаңқасының омыртқа жотасына жауабы жазылады. Сызбадағы балықтың құйрық қанатына нәтижесі жазылады. Бұл әдісті топпен, жеке, жұппен де орындауға болады. Әдісті көбіне көп кері байланыс жасау кезеңінде басым қолдануға болады.

«Ақылдың 6 қалпағы» әдісінің қолдану барысында алты түсті қалпақ, олардың әрқайсысы бір-бір позицияны ұстайды. Тақырыпты жан-жақты ашу, талдау үшін ұтымды әдіс. Бұл әдіс арқылы түрлі позицияда пікір айтуға дағдыланады.

«Зигзак» әдісі білімалушылардың жаңа меңгеруге тиіс ақпаратты ортаға салып біріне- бірінің түсіндіруі арқылы жүзеге асырылады. Бұл ЖОО студенттеріне әбден лайықты, жаңа тақырыпты лектордың көмегінен, өз беттерімен меңгеру мүмкіндігі жүреді. Алдымен топтарға топтасып алып, жаңа тақырыпты бөлімшелерге жіктеп, әр топқа сол бөлімшелер бөліп беріледі және топ ішінде өзара және бөледі, уақыт белгіленіп, дайындық жүреді. Алдымен топ ішіндегі түсіндіру жүргізіледі, одан кейін әр топ өзінің бөлімі бойынша басқа топтарға түсіндіру басталады, соңында барлық топтың материалын бір студент жинақтап тақырыптың мақсатына айтып шығады, сәйкесінше қортындылайды.

«Скампер», яки ағылшын тіліндегі «SCAMPER» атауындағы әр әріптің өз мақсаты бар 7 түрлі іс-әрекетті көздейді. Айталық:

S -(Substitute-замещение) Ауыстыру;

C -(Combine-комбинирование) Біріктіру;

A -(Adapt -адаптация) Адаптация;

M -(Modify -модификация) Өңдеу;

P -(PuttoOtherUses-предложение другого применения) Ұсыныс;

E -(Eliminate-устранение или сведение действия до минимума)Жою;

R -(Rearrange-обращение, изменение порядка)Реттеу.[8]

«SCAMPER» әдісі, мұнда нақты қойылған сұрақтар сызбасы арқылы түрлі идеялар туындамасы негізінде жұмыс жасайды. Бұл оқыту процесінде тандалған нысанды 7 жақты зерттеп, 7 жақты бірнеше сұрақтар қою арқылы жаңа идеялардың туындауына мүмкіндік беру. Бұл әдістің дұрыс шығуы үшін міндетті нақты қою, қалай міндет дұрыс қойылады, солай сызбаға сәйкес әрбіріне бірнеше сұрақтар қойылады, ассоциация нәтижесінде жаңа идеялардың ұсынылуына әкеледі. Бұл әдіс нағыз креативтілікті дамытатын бірден- бір ұтымды әдіс болып саналады.

Қорытынды. Зерттеуіміздің қорытындысында ғылыми-әдістемелік әдебиеттер көздерінде ұсынылып жатқан белсенді оқыту әдістері мен тәсілдері өте көп. Алайда оларды оқыту пәнінің ерекшелігіне және білімалушылардың қабылдау деңгейі мен беретін нәтиженің сапасына орай таңдалынуын тәжірибе көрсетті. Білімалушылардың 4К тобындағы дағдылар деңгейінің жоғары болуы өзгермелі қоғамға бейімделуге икемді, елдің жаһандық бәсекеге қабілеттілігінің маңызды факторы болып саналады және табысты өмір сүруге кепілдік береді.

Пайданылған әдебиеттер тізімі

1. Елбасының Жастар жылының салтанатты ашылуында сөйлеген сөзі. (электрон. ресурс)23 қаңтар 2019ж. <https://egemen.kz/article/180950> интернет көздері

2. Данилова Е. Что такое обучение 4К, зачем оно вашему ребенку и где учиться по такой системе. (электрон. ресурс) <https://mel.fm/blog/yekaterina-danilova/3492> интернет источники

3. Пинская М.А., Михайлова А.М. Компетенции «4К»: формирование и оценка на уроке: практическое рекомендации. -М.: Корпорация «Российский учебник», 2019-76с.

4. Алметов Н.Ш., Салыбекова Ф.М. Болашақ педагог мамандарды даярлауға білім берудің 4К моделін енгізу. Абай ат. ҚазҰПУ хабаршысы. «Педагогикалық ғылымдар» сериясы, –Алматы: 2019, №1 (61)-141б.

5. Жаратылыстану. Орта білім беру мазмұнын жаңарту аясында бастауыш мектепке (1-4 сыныптар) арналған оқу бағдарламасы – Астана: 2016, -33б.

6. Жаратылыстану пәні бойынша оқу жоспары (орта білім мазмұнын жаңарту аясында) 1-сынып. -Астана: 2016ж. -87б.

7. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения. Учебное пособие Алматы: ТехноЭрудит, 2018. -356с.

8. Зудова М. SCAMPER-метод для генерации новых идей и развития креативности. (электрон. ресурс) 7 января 2019, <https://www.b17.ru/article/128358/> интернет көздері